

ผลของโปรแกรมเสริมสร้างทุนชีวิตเด็กวัยเรียน

กานดา ผาวงศ์^{1*}, อัจฉรา มุ่งพานิช¹, สรานุช คำภักดี¹, อัจฉริยา นคะจัต¹,
ชญัญญาพัทธ์ ก้องวีระ ธาดาสิริ², สุนิสา เจือหนองแขง³

¹กลุ่มงานจิตวิทยา โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์ จ.ขอนแก่น

²กลุ่มงานจิตวิทยา โรงพยาบาลจิตเวชนครราชสีมาราชนครินทร์ จ.นครราชสีมา

³กลุ่มงานเวชกรรมฟื้นฟู โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์ จ.ขอนแก่น

Effects of Life Assets Enhancement Program for School Age Child

Kanda Phawong^{1*}, Artchara Mungpanich¹, Saranoot Khampakdee¹,

Auchariya Nacajud¹, Chanyaphat Kongwirathadasiri², Sunisa Juanongwaeng³

¹Psychology Department, Khon Kaen Rajanagarindra Psychiatric Hospital,
Khon Kaen Province

²Psychology Department, Nakhon Ratchasima Rajanagarindra Psychiatric Hospital,
Nakhon Ratchasima Province

³Rehabilitation Medicine Department, Khon Kaen Rajanagarindra Psychiatric Hospital
Khon Kaen Province

Received: 1 June 2023 / Revised: 20 July 2023 / Accepted: 20 July 2023

บทคัดย่อ

หลักการและวัตถุประสงค์: ทุนชีวิตเป็นปัจจัยปกป้อง ช่วยลดพฤติกรรมเสี่ยง การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและศึกษาผลของโปรแกรมเสริมสร้างทุนชีวิตเด็กวัยเรียน

วิธีการศึกษา: ใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา แบ่งเป็นสองระยะ ได้แก่ ระยะพัฒนาโปรแกรม และระยะทดสอบประสิทธิผลโปรแกรม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนประถมศึกษาที่มีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ต่ำ เป็นกลุ่มทดลอง 28 ราย ได้รับโปรแกรมฯ 8 กิจกรรม สัปดาห์ละ 2 กิจกรรมในชั่วโมงกิจกรรมส่งเสริมนักเรียน กลุ่มควบคุม 10 รายได้รับกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนปกติ ประเมินผลด้านความฉลาดทางอารมณ์ และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ก่อนและหลังทดลอง และติดตามผลหลังการทดลอง 1 เดือน วิเคราะห์ข้อมูลโดยเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้านความฉลาดทางอารมณ์ และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ระหว่างกลุ่ม ด้วยสถิติ one-way repeated measures ANOVA และสถิติเชิงพรรณนา

ผลการศึกษา: 1) ได้โปรแกรมเสริมสร้างทุนชีวิตเด็กวัยเรียน มีค่าดัชนีความสอดคล้องของความตรงตามเนื้อหา (IOC) .90 2) ผลการนำโปรแกรมไปใช้พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่หลังการทดลองและระยะติดตามผล 1 เดือน สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

สรุป: โปรแกรมเสริมสร้างทุนชีวิตเด็กวัยเรียน สามารถเพิ่มความฉลาดทางอารมณ์และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ จึงเป็นทางเลือกในการพัฒนานักเรียน ซึ่งครูควรผ่านการอบรมก่อนนำไปใช้

คำสำคัญ : ทุนชีวิต, เด็กวัยเรียน, ความฉลาดทางอารมณ์, ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

*Corresponding author: Kanda Phawong, E-mail: timkanda17@gmail.com

Abstract

Background and Objective: Life assets are protective factors that reduce risky behaviors. This study aimed at developing and studying the effects of the life assets enhancement program for school-age child.

Methods: The study used research and development design, divided into two phases, program development phase and program's effectiveness testing phase. The design was used on the experimental group of 28 primary level students with low emotional intelligence scores who received eight program activities, two activities per week during the homeroom session. The control group consisted of ten students who received the normal homeroom sessions. The pre- and post-evaluations on emotional intelligence and generosity were conducted on both groups along with the follow up one month after the experiment. The data analysis was done by comparing the average score for emotional intelligence and generosity between each group using a one-way repeated measures ANOVA and descriptive analysis.

Results: 1) The life assets enhancement program showed the index of item-objective congruence (IOC) of .90. 2) The program results showed that the sample The mean scores of emotional intelligence and generosity after the experiment and the 1-month follow-up period were significantly higher than those in the control group ($p < 0.05$).

Conclusion: The life assets enhancement program for school age child can increase the emotional intelligence and generosity. Therefore, it is an alternative to student development, in which the teachers need to go through training prior to the application.

Keyword: life assets, school age child, emotional intelligence, generosity

บทนำ

ทุนชีวิต คือ ปัจจัยสร้างเสริมคุณลักษณะที่ดี ประกอบด้วย สังคมและวัฒนธรรม ที่ส่งผลต่อกระบวนการคิด การตัดสินใจและแสดงออกในรูปแบบพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งได้รับการส่งเสริมมาตั้งแต่แรกเกิดจนถึงผู้ใหญ่ มีอิทธิพลจากทั้งปัจจัยภายในและภายนอกตัวเด็กเอง มีองค์ประกอบ 5 พลัง ได้แก่ พลังตน คือ การเห็นคุณค่า ศรัทธาและเชื่อมั่นในตนเอง พลังครอบครัว คือ พลังความรัก ความอบอุ่น เอาใจใส่ ความปลอดภัย เป็นแบบอย่าง และการสื่อสารที่ดี พลังสร้างปัญญา คือความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง การเรียนรู้ทั้งในและนอกระบบ พลังเพื่อนและกิจกรรม การทำกิจกรรมกับเพื่อนที่เป็นประโยชน์กับสังคม และพลังชุมชน คือ การอยู่ร่วมกันด้วยความเอื้ออาทร มีมิตรไมตรี มีจิตอาสา มีความเข้าใจ มีวินัยและเป็นแบบอย่างที่ดี^{1,2} จากการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาการปรับตัวของเด็กและเยาวชน พบว่า วัยเรียนเป็นวัยที่เริ่มเข้าสู่ระบบการศึกษา ต้องเผชิญกับความเครียดและการปรับตัวต่อสังคมใหม่นอกเหนือจากครอบครัว ซึ่งครูและผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญ ในการส่งเสริมและพัฒนาทักษะที่จำเป็นทั้งด้านวิชาการและทักษะชีวิตอันจะเป็นต้นทุนสำหรับใช้ในการปรับตัวอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม³

เมื่อพิจารณาผลการสำรวจต้นทุนชีวิตของเด็กไทยก่อนเข้าสู่วัยรุ่นของ Booranasuksaku⁴ ปี ค.ศ. 2015 พบว่าอยู่ในระดับพอใช้ โดยด้านพลังสร้างปัญญาอยู่ในระดับดี แต่ด้านพลังตัวตน พลังครอบครัว พลังเพื่อนและกิจกรรมและพลังชุมชนนั้นมีคะแนนต่ำสุดและจัดอยู่ในระดับพอใช้ ซึ่งปัจจัยที่สัมพันธ์กับต้นทุนชีวิต คือ เพศ ศาสนา ภูมิภาคและสถานภาพของบิดามารดา ต่อมาในปี ค.ศ. 2019 มีการสำรวจทุนชีวิตเด็กและเยาวชนอายุ 12-18 ปี จำนวน 2,127,268 ราย จาก 2,345 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจำนวน 42 เขต ทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ด้วยแบบสอบถามต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนไทย เกี่ยวกับความคิดเห็นเรื่องทุนชีวิตของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นการสำรวจทั้งต้นทุนภายในและภายนอกของเยาวชน ประกอบด้วย 5 พลัง ได้แก่ พลังตัวตน พลังครอบครัว พลังสร้างปัญญา พลังเพื่อนและกิจกรรม และพลังชุมชน ซึ่งมีเกณฑ์ให้คะแนนจากการตอบรายข้อ ดังนี้ คะแนนต่ำกว่าร้อยละ 60 จัดว่ามีระดับค่อนข้างน้อยซึ่งไม่ผ่านเกณฑ์ ส่วนที่ผ่านเกณฑ์ คือ ตั้งแต่ช่วงคะแนน 60-69.99 ระดับปานกลาง ช่วง 70-79.99 ระดับดี และร้อยละ 80 ขึ้นไปอยู่ในเกณฑ์ดีมาก ผลการสำรวจครั้งนี้ พบว่า ต้นทุนชีวิตภาพรวมของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 65.83) โดยต้นทุนชีวิตที่คะแนนสูงที่สุดและอยู่ในระดับดี คือ พลังครอบครัว พบว่าเพศหญิงและการที่บิดามารดาอยู่ด้วยกันมีพลังครอบครัวที่ดี ซึ่งเหมือนกันทุกภูมิภาคโดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขณะที่กลุ่มบิดามารดาแยกทางและมีรายได้ต่ำจะมีคะแนนพลังตัวตน พลังครอบครัว พลังสร้างปัญญา พลังเพื่อนและกิจกรรมต่ำที่สุด

ส่วนด้านพลังชุมชนมีคะแนนต่ำสุดและไม่ผ่านเกณฑ์ โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ¹ จะเห็นได้ว่าภาพรวมเด็กไทยยังมีต้นทุนชีวิตไม่สูง และมีจุดแข็งจุดอ่อนของทุนชีวิตแตกต่างกันไปตามสภาพของครอบครัว เศรษฐกิจ สังคมและชุมชน ดังนั้นจำเป็นต้องมีการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมทุนชีวิตทั้งปัจจัยภายในและภายนอกของเด็ก เพื่อให้มีความพร้อมในการปรับตัวและพัฒนาตนเองในช่วงวัยต่อไปได้

การพัฒนาทุนชีวิตของเด็กและเยาวชนนั้น โรงเรียนเป็นแหล่งสำคัญในการพัฒนาพลังตัวตน พลังสร้างปัญญา พลังเพื่อนและกิจกรรม ตลอดจนพลังชุมชน ที่สามารถพัฒนาโดยบูรณาการเข้ากับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน² โดยมีขั้นตอนคือการรู้จักต้นทุนชีวิตผ่านกิจกรรมส่งเสริมนักเรียน โดยครูประจำชั้นและการเยี่ยมบ้าน การประมวลข้อมูลต้นทุนชีวิตเป็นรายบุคคล การร่วมกันวิเคราะห์และพัฒนากิจกรรมร่วมกันระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ และการดำเนินกิจกรรมสร้างสรรค์ มีการถอดบทเรียนร่วมกัน ให้เด็กมีส่วนร่วม มีความเป็นเจ้าของ เกิดกิจกรรมสร้างสรรค์ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียน ครอบครัวและชุมชน จากการทำเนิงานด้านเด็กและเยาวชนที่ผ่านมาของทีมีวิจัย พบว่ากิจกรรมในการพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่พัฒนาทักษะชีวิตโดยทั่วไปที่เน้นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การดำเนินกิจกรรมครอบคลุมการให้ความรู้ อภิปราย ประยุกต์ใช้ความรู้ แต่พบว่าการจัดกิจกรรมในลักษณะเน้นประสบการณ์ (experiential) และการใช้ตัวตน (use of self) ของผู้ใช้โปรแกรมยังมีไม่มากนัก ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาพลังตัวตน พลังเพื่อนและกิจกรรม ตลอดจนพลังชุมชนของทั้งครูและตัวเด็ก การเรียนรู้ดังกล่าวมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล ช่วยให้ครูได้เกิดการตระหนักรู้อย่างลึกซึ้ง เกิดความเข้าใจในคุณค่าของตนเองซึ่งจะส่งผลดีต่อการพัฒนานักเรียน ดังนั้นทีมีวิจัยจึงได้ผสมผสานกระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ออกแบบกิจกรรมพัฒนาทุนชีวิตนักเรียน เน้นการพัฒนาครูให้เกิดประสบการณ์กับตนเอง ให้ตระหนักถึงความสำคัญของทุนชีวิต แล้วนำไปใช้กับนักเรียน จึงได้พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทุนชีวิตเด็กวัยเรียนในรูปแบบกิจกรรมส่งเสริมนักเรียน 8 กิจกรรม พัฒนาการผ่านกระบวนการเรียนรู้โปรแกรมอย่างมีส่วนร่วม โดยเน้นประสบการณ์และตัวตนของครู จากนั้นมีการชักจูงการใช้โปรแกรม (micro teaching) เพื่อให้เกิดประสบการณ์ในการนำโปรแกรมไปใช้ มีการวิพากษ์เพื่อสร้างความเข้าใจโปรแกรมเพิ่มความมั่นใจให้กับครูในการจัดกิจกรรมกับนักเรียน

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาและพัฒนา (research & development) ดำเนินการตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2560 ถึง กรกฎาคม 2564 ตามแนวทางการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีสุขภาพจิต 7 ขั้นตอนของกรมสุขภาพจิต⁵ แบ่งเป็น 2 ระยะได้แก่

ระยะที่ 1 ระยะพัฒนาโปรแกรม 5 ขั้นตอน ระหว่างเดือนตุลาคม 2560-กันยายน 2562

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการณ์ วิเคราะห์ปัญหา และความต้องการจำเป็น ช่วงเดือนตุลาคม ถึงธันวาคม 2560 ทีมวิจัยศึกษาเอกสารและวิเคราะห์ ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเด็กวัยเรียน ศึกษาเชิงคุณภาพจากการประชุมกลุ่มกับจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ นักกิจกรรมบำบัด ที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชนในเขตบริการสุขภาพที่ 7 ปัญหาเด็กที่พบจากการให้บริการ และการเสนอแนะเพื่อจัดทำโปรแกรมเสริมสร้างทุนชีวิตเด็กวัยเรียน

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดกรอบแนวคิด จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเรื่องการเสริมสร้างทุนชีวิตเด็กวัยเรียน ได้แก่แนวคิดเรื่องทุนชีวิต จิตวิทยาพัฒนาการ การสร้างวินัยเชิงบวก และระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ขั้นตอนที่ 3 การออกแบบและจัดทำต้นร่างโปรแกรมเสริมสร้างทุนชีวิตเด็กวัยเรียนต้นแบบ ในช่วงเดือนธันวาคม 2560-กันยายน 2561 โดยประชุมเชิงปฏิบัติการผู้ปฏิบัติงานด้านเด็กและเยาวชนในเขตสุขภาพที่ 7 (ร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์) ได้โปรแกรมต้นแบบ 8 กิจกรรมครอบคลุมองค์ประกอบของทุนชีวิต

ขั้นตอนที่ 4 การทดสอบคุณภาพของโปรแกรมเสริมสร้างทุนชีวิตต้นแบบ ให้ผู้เชี่ยวชาญ 4 คน (จิตแพทย์เด็กและวัยรุ่น นักจิตวิทยาคลินิก นักวิชาการอิสระและนักกิจกรรมบำบัด) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความครอบคลุม และความเหมาะสมของโปรแกรม ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของความตรงตามเนื้อหา (IOC) เท่ากับ.90 ได้รับข้อเสนอแนะเรื่องการปรับระยะเวลาที่เหมาะสมกับชั่วโมงกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนให้ใช้รูปภาพหรือวิดีโอเป็นสื่อการสอน ทีมผู้วิจัยได้ปรับปรุงก่อนนำไปใช้

ขั้นตอนที่ 5 การทดลองใช้ในระบบ (pilot study) กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักเรียนประถมศึกษา โรงเรียนบ้านแดงน้อย จ.ขอนแก่น ที่มีคะแนนปัญหาพฤติกรรมอยู่ในกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา จำนวน 53 ราย หลังการทดลองใช้ นำปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะมาปรับโปรแกรมฯ ปรับการถ่ายทอดให้ครูเป็นผู้นำกิจกรรมนอกจากได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงแล้ว ได้เพิ่มกิจกรรมการสอน (micro teaching) เพื่อให้ครูมีความมั่นใจมากขึ้น

ระยะที่ 2 ทดสอบประสิทธิผลของโปรแกรม (ขั้นตอนการขยายผล: Scale up) ช่วงเดือนตุลาคม 2562 ถึงกันยายน 2564 โดยการทดสอบแบบเปรียบเทียบระหว่างนักเรียนที่ได้รับโปรแกรมและไม่ได้รับโปรแกรม วัดผลก่อนและหลังทดลอง และติดตามผล 1 เดือน ประชากรเป้าหมายคือนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1-6 กำลังศึกษาในเขตสุขภาพที่ 7 สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ โดยการจับฉลาก 1 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดมหาสารคาม จากนั้นคัดเลือกโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดมหาสารคาม เขต 1 ตามเกณฑ์การคัดเลือก คือ เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

มีจำนวนครูและนักเรียนใกล้เคียงกันได้จำนวน 2 แห่ง และจับฉลากแบ่งเป็นกลุ่มทดลองคือ โรงเรียนบ้านภูดิน และเป็นกลุ่มควบคุมคือโรงเรียนบ้านดงน้อย

ขนาดกลุ่มตัวอย่างคำนวณโดยใช้สูตรการหาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยที่มีจำนวนมากกว่า 2 ขึ้นไป (difference between many means) ตามสูตร ดังนี้

$$n/\text{group} = \frac{(Z_{1-\alpha/2} + Z_{1-\beta})^2 \sigma^2 (r+1) [1+(T-1)\rho]}{v^2 r T}$$

โดยกำหนดให้ $Z_{1-\alpha/2}$ ที่ 0.05 (เท่ากับ 1.96) และอำนาจการทดสอบ (power of test) กำหนดที่ร้อยละ 80 เท่ากับ 0.84 ได้กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อยกลุ่มละ 28 ราย ผู้วิจัยได้ปรับเพิ่มขนาดตัวอย่างเพื่อป้องกันการสูญหาย (drop out) โดยเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างอีกร้อยละ 10 หรือ 3 ราย เป็นกลุ่มละ 31 ราย รวมเป็น 62 ราย ใช้เกณฑ์การคัดเลือกคือ 1) คะแนนความฉลาดทางอารมณ์น้อยกว่าหรือเท่ากับ 40 คะแนน 2) ยินดีและสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม 3) สามารถอ่านออกเขียนได้ สื่อสารภาษาไทยได้เข้าใจ และใช้เกณฑ์การคัดออก คือ เด็กที่ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมและตอบแบบประเมินได้ครบถ้วน

กลุ่มควบคุม ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาโรงเรียนบ้านดงน้อย ทั้งหมด 63 ราย คะแนนความฉลาดทางอารมณ์น้อยกว่าหรือเท่ากับ 40 จำนวน 10 ราย เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมนักเรียน ตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน ส่วนกลุ่มทดลอง ได้แก่โรงเรียนบ้านภูดิน มีนักเรียนชั้นประถมศึกษา 61 ราย พบคะแนนความฉลาดทางอารมณ์น้อยกว่าหรือเท่ากับ 40 จำนวน 28 ราย ได้รับโปรแกรมเสริมสร้างทุนชีวิตเด็กวัยเรียนที่พัฒนาขึ้น แบ่งเป็น 3 หมวด 8 กิจกรรม สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ๆ ละ 45-50 นาที หมวดที่ 1 เสริมการมีคุณค่า ด้วยการเติมพลังตน 2 กิจกรรม ได้แก่ นักสืบรุ่นเยาว์และคุณค่าแห่งตน เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดี และเสริมการเห็นคุณค่าในตนเอง หมวดที่ 2 เสริมความสัมพันธ์ด้วยพลังครอบครัว พลังเพื่อนและกิจกรรมให้เกิดความอบอุ่นใจ มีการสื่อสารที่ดีผ่านการทำกิจกรรมกับเพื่อน และความสัมพันธ์ที่ดีกับครู ได้แก่ ครอบครัวสู้ๆ และจับคู่คุยกัน หมวดที่ 3 คุณธรรมประจำใจ ห่วงใยดูแลกัน มุ่งเสริมพลังชุมชน มี 4 กิจกรรม ได้แก่ ถ้าคนนั้น...เป็นเรา ใครเดือดร้อน ลอกข้อสอบ และละครสด

วิเคราะห์ข้อมูลโดยทีมวิจัยนำแบบสอบถามทั้งหมดที่รวบรวมได้มาตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของการตอบในทุกข้อคำถาม และคัดเลือกไว้เฉพาะที่สมบูรณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบใช้ one-way repeated measures ANOVA

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์เด็กอายุ 6-11 ปี สำหรับครู พัฒนาโดย Watnitrommanee และคณะ⁶ เป็นแบบ

rating scale 15 ข้อ (ฉบับสั้น) ประเมินความฉลาดทางอารมณ์ โดยครูประจำชั้น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านดี ข้อที่ 1-5, 2) เก่ง ข้อที่ 6-10, และ 3) ด้านสุข ข้อที่ 11-15 ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบัก (Cronbach's alpha coefficient : α -coefficient) เท่ากับ 0.87

2. แบบประเมินความเอื้อเพื่อและเสียสละ พัฒนา โดย Hematulin⁷ เป็นแบบ rating scale 32 ข้อ ให้ครูประจำชั้นเป็นผู้ประเมินพฤติกรรม 5 ด้าน ได้แก่ 1) การเสียสละ กำลังใจ ข้อที่ 1-6, 2) การพูดเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น ข้อที่ 7-11, 3) การใช้ความคิดสติปัญญาช่วยผู้อื่น ข้อที่ 12-16, 4) การให้ ปันทรัพย์สิ่งของ ข้อที่ 17-22 และ 5) การให้กำลังใจและ ให้อภัย ข้อที่ 23-32 โดยมีความตรงเชิงจำแนก จากการใช้สถิติ ที่ทดสอบคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยทางสถิติ ($p=0.01$) ทุกข้อ ค่าที่อยู่ในช่วง 1.98 - 6.54

ในการศึกษาครั้งนี้ ทีมวิจัยได้ดำเนินการด้านจริยธรรม การวิจัยในมนุษย์ตามแนวปฏิบัติสากลของการวิจัยและ ผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์โรงพยาบาล

จิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์ 3 ฉบับ ประกอบด้วย เลขที่ 010/2561 ลงวันที่ 6 กันยายน 2561 เลขที่ 002/2563 ลงวันที่ 23 กรกฎาคม 2563 และผ่านการปรับแก้หัวข้อรายงาน การวิจัยจากคณะกรรมการวิจัยจากวิจัยเรื่อง การศึกษา ประสิทธิภาพโครงการเสริมสร้างทุนชีวิตเด็กและเยาวชน เปลี่ยนเป็น ผลของโปรแกรมเสริมสร้างทุนชีวิตเด็กวัยเรียน เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2566

ผลการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้มี 38 ราย แบ่งเป็น กลุ่มควบคุม 28 ราย กลุ่มทดลอง 10 ราย โดยส่วนใหญ่เป็น เพศชาย ร้อยละ 68.4 การศึกษาอยู่ระดับชั้น ป.4-6 ร้อยละ 55.3 และอาศัยอยู่กับพ่อและแม่ ร้อยละ 50 กลุ่มทดลอง มีอายุอยู่ระหว่าง 6-11 ปี (เฉลี่ย 9.11+1.75 ปี) เกรดเฉลี่ย อยู่ระหว่าง 1.66-4.00 (เฉลี่ย 3.09+0.72) ส่วนกลุ่มควบคุม มีอายุระหว่าง 7-12 ปี (เฉลี่ย 9.40+1.90 ปี) เกรดเฉลี่ย อยู่ระหว่าง 1.45-3.57 (เฉลี่ย 2.40+0.85) (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

	กลุ่มทดลอง (n=28) จำนวน (ร้อยละ)	กลุ่มควบคุม (n=10) จำนวน (ร้อยละ)	รวม (n=38) จำนวน (ร้อยละ)
เพศ			
ชาย	17 (60.7)	9 (90.0)	26 (68.4)
หญิง	11 (39.3)	1 (10.0)	12 (31.6)
เรียนประจำชั้นเรียน			
ป.1-3	12 (42.9)	5 (50.0)	17 (44.7)
ป.4-6	16 (57.1)	5 (50.0)	21 (55.3)
ปัจจุบันอาศัยอยู่กับ			
พ่อและแม่	12 (42.9)	7 (70.0)	19 (50.0)
พ่อ/แม่ เนื่องจากพ่อแม่แยกทางกัน	9 (32.1)	1 (10.0)	10 (26.3)
ตายาย หรือปู่ย่า	7 (25.0)	2 (20.0)	9 (23.7)

กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยคะแนน ความฉลาดทางอารมณ์และความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ พบว่า ก่อนการทดลองคะแนนเฉลี่ยของความฉลาดทางอารมณ์ และความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาด ทางอารมณ์ก่อนการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่ม ควบคุมไม่แตกต่างกัน แสดงถึงความฉลาดทางอารมณ์ของทั้ง

2 กลุ่มมีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ใกล้เคียงกัน โดยมี คะแนนเพิ่มขึ้นทั้งสองกลุ่ม แต่หลังการทดลองพบว่าคะแนน เฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ในกลุ่มทดลองมีคะแนนสูงกว่า กลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.05$) เช่นเดียวกับการติดตามผลหลังการทดลอง 1 เดือน พบว่าค่าเฉลี่ยของ คะแนนความฉลาดทางอารมณ์กลุ่มทดลอง มีคะแนนสูงขึ้นกว่า กลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.05$)

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยเรียน ก่อน-หลังการทดลอง และติดตามผล หลังการทดลอง 1 เดือน ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เพิ่มการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างก่อน-หลัง และติดตามผล โดยใช้ repeated measure ANOVA หรือ dependent t-test

ตัวแปรตาม	กลุ่มตัวอย่าง	n	Mean	S.D.	Mean Difference	t	df	p
คะแนนก่อนการทดลอง	กลุ่มทดลอง	28	34.64	3.53	-1.36	-1.04	36	0.969
	กลุ่มควบคุม	10	36.00	3.65				
คะแนนหลังการทดลอง	กลุ่มทดลอง	28	41.86	8.34	2.76	0.98	36	0.018*
	กลุ่มควบคุม	10	39.10	4.82				
คะแนนติดตามผล 1 เดือน	กลุ่มทดลอง	28	45.57	10.88	4.47	1.23	36	0.002*
	กลุ่มควบคุม	10	41.10	5.88				

* $p < 0.05$

จากตารางที่ 3 พบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ก่อนการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของทั้ง 2 กลุ่มใกล้เคียงกัน ส่วนค่าเฉลี่ยของคะแนนความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ หลังการทดลอง และการติดตามผล

1 เดือน ระหว่างกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมการเสริมสร้างทุนชีวิตเด็กวัยเรียน มีคะแนนสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่เข้าร่วมกิจกรรมตามปกติของโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$ และ $p = 0.04$ ตามลำดับ)

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของเด็กวัยเรียน ก่อน-หลังการทดลอง และติดตามผล หลังการทดลอง 1 เดือน ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ตัวแปรตาม	กลุ่มตัวอย่าง	n	Mean	S.D.	Mean Difference	t	df	p
คะแนนก่อนการทดลอง	กลุ่มทดลอง	28	62.18	16.26	0.08	0.12	36	0.44
	กลุ่มควบคุม	10	62.10	22.96				
คะแนนหลังการทดลอง	กลุ่มทดลอง	28	80.14	9.30	8.54	1.42	36	<0.001*
	กลุ่มควบคุม	10	71.60	28.36				
คะแนนติดตามผล 1 เดือน	กลุ่มทดลอง	28	88.21	13.90	9.81	1.60	36	0.04*
	กลุ่มควบคุม	10	78.40	22.93				

* $p < 0.05$

จากตารางที่ 4 พบว่าคะแนนเฉลี่ยของความฉลาดทางอารมณ์และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของกลุ่มทดลอง ก่อนกับหลังการทดลอง ระหว่างก่อนการทดลองกับระยะติดตาม 1 เดือน และระหว่างหลังการทดลองและระยะติดตามผล 1 เดือน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ($p < 0.05$) ส่วนกลุ่มควบคุม มีคะแนนเฉลี่ยของความฉลาดทางอารมณ์ ระหว่างก่อนกับหลังการทดลอง

ระหว่างก่อนการทดลองกับระยะติดตาม 1 เดือน และระหว่างหลังการทดลองและระยะติดตามผล 1 เดือน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ส่วนความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ระหว่างก่อนกับหลังการทดลอง ระหว่างก่อนการทดลองกับระยะติดตาม 1 เดือน และระหว่างหลังการทดลองและระยะติดตามผล 1 เดือน พบว่าไม่มีความแตกต่างกัน

ตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ก่อน-หลังการทดลอง และติดตาม 1 เดือน ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

		ก่อน-หลัง ทดลอง	ก่อนทดลอง-ติดตามผล 1 เดือน	หลังทดลอง-ติดตาม ผล 1 เดือน
กลุ่มทดลอง				
ความฉลาดทาง	<i>diff</i>	-7.21	-10.93	-3.71
อารมณ์	95% Cldiff	(-10.65) – (-3.78)	(-15.73) – (-6.12)	(-6.01) – (-1.42)
	p-value	0.000	0.000	0.001
ความเอื้อเฟื้อ	<i>diff</i>	-17.96	-26.04	-8.07
เผื่อแผ่	95%Cldiff	(-24.48) – (-11.45)	(-32.75) – (-19.33)	(-12.23) – (-3.91)
	p-value	<0.001	<0.001	<0.001
กลุ่มควบคุม				
ความฉลาดทาง	<i>diff</i>	-3.10	-5.10	-2.00
อารมณ์	95% Cldiff	(-5.51) – (-0.69)	(-8.82) – (-1.38)	(-3.86) – (-0.15)
	p-value	0.013	0.009	0.035
ความเอื้อเฟื้อ	<i>diff</i>	-9.50	-16.30	-6.80
เผื่อแผ่	95%Cldiff	(-29.44) – 10.44	(-34.99) – 2.39	(-15.08) – 1.48
	p-value	0.587	0.092	0.118

วิจารณ์

การวิจัยและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทุนชีวิตเด็กวัยเรียน มีประเด็นการอภิปราย 2 ประเด็น ได้แก่ การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทุนชีวิตเด็กวัยเรียน และผลลัพธ์ของการใช้โปรแกรมเสริมสร้างทุนชีวิตเด็กวัยเรียนในโรงเรียน โดยนำเสนอตามลำดับดังนี้

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทุนชีวิตเด็กวัยเรียน มีค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหาเท่ากับ .90 หลักการและแนวคิดของการวิจัยครั้งนี้ เป็นการนำแนวคิดเรื่องทุนชีวิตของ Tripathi และคณะ¹ และ Tripathi⁹ ที่กล่าวถึงทุนชีวิตว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์ เป็นปัจจัยด้านบวกที่จะช่วยให้บุคคลประสบความสำเร็จในชีวิตและมีความสุข ลดโอกาสเกิดปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น รวมทั้งได้นำความรู้ด้านการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม แนวคิดเรื่องจิตวิทยาพัฒนาการ และระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาบูรณาการร่วมกัน โดยโปรแกรมเสริมสร้างทุนชีวิตเด็กวัยเรียน ประกอบด้วยแผนการสอนทั้งหมด 8 แผนการสอน ครอบคลุมองค์ประกอบของต้นทุนชีวิตทั้ง 5 องค์ประกอบคือ พลังตน พลังครอบครัว พลังปัญญา พลังเพื่อนและกิจกรรม พลังชุมชน ในแต่ละแผนการสอนประกอบด้วย ชื่อแผนการสอน เวลาที่ใช้ในแต่ละแผนการสอน วัตถุประสงค์ สาระสำคัญ วัสดุอุปกรณ์ ขั้นตอนดำเนินกิจกรรม และการประเมินผล ส่วนในขั้นตอนดำเนินกิจกรรมนั้น ได้ดำเนินกิจกรรมตามแนวทาง

การจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม และเป็นการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มย่อย ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างทั่วถึงและลึกซึ้งมากขึ้น ดังนั้นในกระบวนการจัดกิจกรรมตามแผนการสอน สอดคล้องกับข้อเสนอของ Himaklas และ Tripathi⁹ ได้ให้ข้อเสนอในการพัฒนาทุนชีวิตเด็กและเยาวชนไว้ดังนี้ 1) ส่งเสริมให้กระบวนการเรียนรู้และเปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน 2) จัดบรรยากาศของการเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้อง 3) ส่งเสริมกิจกรรมที่ทำความเข้าใจความแตกต่างในสังคม 4) ส่งเสริมกิจกรรมจิตอาสาหรือกิจกรรมที่มีส่วนร่วมในชุมชน 5) สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยง และ 6) ส่งเสริมการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมในกระบวนการเรียนการสอน ดังนั้นผู้วิจัยและคณะจึงได้จัดประสบการณ์การพัฒนาทุนชีวิตผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เน้นให้เกิดประสบการณ์ภายใน ด้วยการเข้าถึง เข้าใจและมีประสบการณ์ของครูประจำชั้นที่ผ่านการอบรมและมีประสบการณ์ตรงด้วยตนเอง จึงสามารถนำโปรแกรมไปใช้และสร้างประสบการณ์ตรงให้เกิดกับเด็กได้

ผลของโปรแกรมเสริมสร้างทุนชีวิตเด็กวัยเรียน พบว่าหลังจากที่กลุ่มทดลองได้เข้าร่วมโปรแกรมการเสริมสร้างทุนชีวิตเด็กวัยเรียน หลังการทดลอง พบว่าคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์มีคะแนนสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) เช่นเดียวกับระยะติดตามผล 1 เดือน

พบว่าคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ในกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมการเสริมสร้างทุนชีวิตเด็กวัยเรียนมีคะแนนสูงขึ้นกว่ากลุ่มควบคุมที่เข้าร่วมกิจกรรมตามปกติของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ส่วนทัศนคติของครูต่อการนำไปใช้ พบว่ามีทัศนคติที่ดี มีการเปลี่ยนแปลงตนเองทั้งมุมมอง และวิธีสื่อสารกับนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Tripathi⁹ ที่พบว่าต้นทุนชีวิตที่มากขึ้นมีผลต่อการลดพฤติกรรมเสี่ยงได้มากขึ้น ประวิงเวลาการเกิดพฤติกรรมเสี่ยงได้นานขึ้น ยับยั้งพฤติกรรมเสี่ยงมากกว่าสถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวและสภาพครอบครัวในบริบทต่าง ๆ พฤติกรรมที่ดีของเยาวชนเพิ่มขึ้น และมีความสำคัญต่อการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยง และสอดคล้องกับการศึกษาของ Homsin และ Srisuriyawet¹⁰ ได้ศึกษาทุนชีวิตกับพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในเขตภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีทุนชีวิตโดยรวมผ่านเกณฑ์อยู่ในระดับดีมาก สัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ ร้อยละ 26.5 ต่อมอเตอร์ไซด์แอลกอฮอล์ ร้อยละ 52.2 ทุนชีวิตที่มีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ ได้แก่ ทุนชีวิตด้านพลังตัวตน ($p = .033$) พลังสร้างปัญญา ($p = .001$) พลังเพื่อนและกิจกรรม ($p = .045$) และพลังชุมชน ($p = .002$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และไม่มีทุนชีวิตใดที่มีความสัมพันธ์กับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ดังนั้นจึงควรสร้างเสริมทุนชีวิตเพื่อเกิดพลังทางบวกและเป็นภูมิคุ้มกันป้องกันวัยรุ่นที่มีความบกพร่องทางการได้ยินจากพฤติกรรมเสี่ยง

นักเรียนกลุ่มควบคุม มีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์และความเอื้อเฟื้อเพื่อผู้อื่นเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน ทั้งนี้มีความเป็นไปได้ที่ วัยเรียนเป็นช่วงสำคัญในการพัฒนาความมีจิตสำนึกที่ดี มีความรับผิดชอบ ความมั่นใจ ยอมรับนับถือในตนเอง ตามทฤษฎีพัฒนาการของอีริคสัน อ้างถึงใน Sitdhiraksa และคณะ¹¹ ที่บอกว่า เป็นวัยแห่งความพยายามพัฒนาคุณค่าในตนเอง ต้องการประสบความสำเร็จและการยอมรับจากผู้อื่น อีกทั้งเด็กที่อยู่ในระบบการศึกษาได้รับการดูแลตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่มีการส่งเสริมเด็กมีต้นทุนด้านดังกล่าว จึงมีคะแนนเพิ่มขึ้นได้ด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนกับกลุ่มทดลองพบว่า มีคะแนนเพิ่มขึ้นมากกว่า และมีความคงทนของประสิทธิผลของโปรแกรมฯ ที่พบว่า ในระยะติดตามผล 1 เดือน คะแนนความเอื้อเฟื้อเพื่อผู้อื่นของกลุ่มทดลองเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่กลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน ส่วนความฉลาดทางอารมณ์ทั้งสองกลุ่มมีความคงอยู่เช่นกัน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลของโปรแกรมฯ ที่เน้นส่งเสริมพลังชุมชนให้เด็กมีจิตอาสา มีความเห็นอกเห็นใจคนอื่น มีจิตใจเอื้อเฟื้อ และได้รับแรงเสริมต่อเนื่อง แบบอย่างจากครูประจำชั้น เกิดปัจจัยบำบัดที่เกิดจากกระบวนการกลุ่ม ทำให้เด็กคงความเอื้อเฟื้อ และมีแนวโน้มของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ที่สูงขึ้นกว่ากลุ่มควบคุมแม้จะเพิ่มขึ้นเช่นกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ Detamodee¹¹ ที่พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ ความมีวินัย ความกตัญญูและพฤติกรรมการสอนของครูมีความสัมพันธ์ด้านบวกกับจิตสาธารณะของนักเรียน

สรุป

โปรแกรมเสริมสร้างทุนชีวิตเด็กวัยเรียน ช่วยเพิ่มความฉลาดทางอารมณ์และความเอื้อเฟื้อเพื่อผู้อื่นของนักเรียนได้ก่อนเริ่มใช้โปรแกรมควรรศึกษาโปรแกรมให้เข้าใจ และปรับกิจกรรมให้สอดคล้องกับช่วงวัยของนักเรียน ควรมีการทดสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นของแบบวัดความเอื้อเฟื้อเพื่อผู้อื่นให้เป็นปัจจุบัน และโปรแกรมนี้ออกแบบให้เหมาะสมกับเด็กวัยเรียน สามารถนำไปใช้ทั้งในแง่การเสริมสร้างทุนชีวิตให้กับเด็กได้เพื่อป้องกันความเสี่ยงด้านอารมณ์และพฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นในช่วงวัยรุ่นได้

เอกสารอ้างอิง

1. Tripathi S, Weerasa T, Sripongpankun S, Srisanga T, Sukprasert K, Somjai P, et al. A survey of the life assets for Thai children and youth 12 – 18 years old. Bangkok. Center Of Morality Promotion (Public Organization); 2019.
2. Tripathi S, Muksikaphan W. Child Quality of Life 2013. 1st edition. Bangkok: APPA Printing Group Co., Ltd; 2013.
3. Chaiudomsom C, Rueang P, Puwichai C, Thongsomrak W, Yurachai K, Thongngao P, et al. Efficiency of Family and School Empowerment Programs for Behavioral Adjustment of School-Aged Children with Behavioral Problems in Resource Shortage Areas. Khon Kaen: Northeastern Institute of Child and Adolescent Mental Health, 2018.
4. Booranasuksakul T. Life assets profiles (positive youth development) of preteen. J Ment Health Thai 2015;23(3):154–65.
5. Palitnontakiat Y, Koonkamchoo P, Rujirachakhon S, Saetang et al. Handbook of research and development of mental health technology. Bangkok: Best Step Advertising; 2011:11-83.
6. Watnitrommanee K, Plitnonkiat Y, Inochanon A, Suwanmaitree S, Duangchant O. Development of emotional quotient assessment for 3-5 and 6-11 years old (short form). Rajanukul J 2015;30(1):1-7.
7. Hematulin T. A development of altruism scale for prathom sukka six students[thesis]. Bangkok: Chulalongkorn University; 1991.
8. Himaklas W, Tripathi S. Life Asset in Thai children and youth. Academic article. Bangkok. National Research Council of Thailand; 2021.

9. Tripathi S. Life Asset for Children and Youth Strengthen Identity, Family, Wisdom, Friends and ommunity activities. Mhor Choawban Magazine. 2010; 363. [cited May 10, 2023] Available from: <https://www.doctor.or.th/article/detail/11036>
10. Homsin P, Srisuriyawet R. Life assets and risk behaviors among hearing impaired adolescents in central and east Thailand. Public Health J Burapha University 2019;14(1):93-105.
11. Sitdhiraksa N, editor. Psychiatric Siriraj DSM-5. Bangkok : Prayconsart Thai Printing; 2016.

SMJ